

Lwfans Ceisio Gwaith a hyblygrwydd ar gyfer rhieni unigol

Beth yw'r newidiadau?

Gwyddom mai gwaith yw'r llwybr gorau allan o dlodi i'r rhan fwyaf o bobl a bod y rhan fwyaf o rieni unigol am weithio. Bydd y newidiadau rydym wedi eu cyflwyno yn galluogi i rieni unigol gael mynediad at yr ystod o gymorth sydd ar gael gan y Ganolfan Byd Gwaith i'w helpu i chwilio am waith a dechrau gweithio yn gynharach, pan fydd eu plant yn cyrraedd oedran ysgol.

Os ydych yn rhiant unigol gyda phlant oedran ysgol mae'n bosibl na fydd gennych yr hawl i gael Cymhorthdal Incwm mwyach unwaith y bydd eich plentyn ieuengaf yn cyrraedd 5 oed neu drosodd. Efallai y gallwch hawlio Lwfans Ceisio Gwaith yn hytrach na hynny, ond bydd yn ofynnol i chi chwilio am waith â thâl i gael hwn.

Os na allwch weithio oherwydd cyflwr iechyd neu anabledd efallai y gallwch wneud cais am Lwfans Cyflogaeth a Chymorth.

Efallai y gallwch barhau i hawlio Cymhorthdal Incwm. Er enghraifft:

- os ydych yn rhiant maeth ac yn maethu plentyn ar hyn o bryd;
- o dan amgylchiadau penodol lle rydych yn gofalu am berson arall; neu
- os ydych yn gofalu'n rheolaidd ac yn sylweddol am blentyn sy'n anabl ac sydd â'r hawl i gael cyfradd ganolog neu gyfradd uchaf yr elfen ofal o Lwfans Byw i'r Anabl.

Bydd eich ymgynghorydd yn siarad â chi am barhau i hawlio os oes gennych yr hawl i gael Cymhorthdal Incwm am resymau ychwanegol.

Sut y bydd hyn yn effeithio arnaf?

Mae'r daflen ffeithiau hon yn rhoi mwy o wybodaeth am hawlio Lwfans Ceisio Gwaith. Os hoffech gael rhagor o wybodaeth am fudd-daliadau eraill, gan gynnwys Lwfans Cyflogaeth a Chymorth, gofynnwch i'ch ymgynghorydd.

Beth yw Lwfans Ceisio Gwaith?

Mae Lwfans Ceisio Gwaith yn fudd-dal ar gyfer pobl nad ydynt yn gweithio'n llawn amser. I gael Lwfans Ceisio Gwaith, mae'n rhaid i chi fod ar gael i weithio ac wrthi'n chwilio am waith. Mae hefyd amodau hawlio eraill.

Pan wnewch gais am Lwfans Ceisio Gwaith byddwch yn trafod gyda'ch ymgynghorydd y camau y byddwch yn eu cymryd bob wythnos i roi'r cyfle gorau i chi ddod o hyd i waith. Caiff y camau hyn eu cynnwys mewn Cytundeb Ceisio Gwaith y mae'n rhaid i chi ei lofnodi. Unwaith y byddwch wedi'i lofnodi, rhoddir copi i chi i'ch atgoffa o'ch trafodaethau. Tra byddwch yn hawlio Lwfans Ceisio Gwaith byddwn fel arfer yn gofyn i chi ddod i'r Ganolfan Gwaith yn rheolaidd, fel arfer bob pythefnos, i drafod y camau rydych wedi'u cymryd i chwilio am waith. Gelwir hyn yn Adolygiad Chwiliad Gwaith. Caiff eich Cytundeb Ceisio Gwaith ei adolygu'n rheolaidd a'i ddiweddarau gan eich ymgynghorydd i adlewyrchu'r cynnydd a wnaed gennych o ran chwilio am waith.

Rydym yn cydnabod, o bryd i'w gilydd, y gall rhieni unigol gael anawsterau penodol o ran chwilio am waith a bod ar gael i weithio o ganlyniad i gyfrifoldebau gofal plant. Yn hyn o beth mae hyblygrwydd ar gael i helpu i sicrhau bod modd cyflawni'r cyfrifoldebau hynny. Mae nifer o opsiynau ar gael i chi ond dylech siarad â'ch ymgynghorydd ynglŷn â sut y maent yn gymwys i'ch amgylchiadau personol chi.

Beth yw ystyr 'wrthi'n chwilio am waith'?

Ystyr 'wrthi'n chwilio am waith' yw bod yn rhaid i chi wneud popeth o fewn eich gallu i geisio cael gwaith. Pan fyddwch yn cofrestru yn y Ganolfan Gwaith byddwn yn edrych ar beth rydych wedi bod yn ei wneud i gadarnhau eich bod wedi bod wrthi'n chwilio am waith.

Beth yw ystyr 'ar gael i weithio'?

I'r rhan fwyaf o bobl, ystyr 'ar gael i weithio' yw bod yn rhaid i chi fod yn barod i ddechrau gweithio ar unwaith a'ch bod yn gallu gwneud hynny.

Fel rhiant unigol gyda chyfrifoldebau gofalu nid yw'n ofynnol i chi ddechrau gweithio ar unwaith, ar yr amod eich bod yn fodlon ac yn gallu cymryd rhan mewn cyfweiliad o fewn 48 awr a dechrau gweithio o fewn wythnos.

Os ydych yn rhiant unigol (neu fel arall â chyfrifoldeb gofalu am blentyn), rydym yn cydnabod y gallai fod angen rhagor o amser arnoch oherwydd eich cyfrifoldebau gofal plant. Os felly, efallai y byddwn yn gallu rhoi 7 diwrnod o rybudd i chi i gymryd rhan mewn cyfweiliad am swydd a 28 diwrnod o rybudd i ddechrau gweithio ar ôl cael cynnig swydd.

Mae amrywiaeth o gyfyngiadau - er enghraifft mewn perthynas ag amser teithio, lleoliad gwaith a thelerau ac amodau - y gall pob un sy'n hawlio Lwfans Ceisio Gwaith ei roi ar ei argaeledd, lle y bo'n briodol. O dan rai amgylchiadau efallai y byddwch yn gallu cyfyngu ar yr oriau gwaith hyd yn oed os nad ydych yn debygol iawn o ddod o hyd i waith yn ystod yr oriau hynny. Dylech drafod sut y gallai unrhyw gyfyngiadau fod yn gymwys i chi gyda'ch ymgynghorydd.

Alla i gyfyngu ar nifer yr oriau y gallaf eu gweithio ac a fydd hynny'n effeithio ar fy nghais am Lwfans Ceisio Gwaith?

Rhaid i'r rhan fwyaf o geiswyr gwaith fod ar gael am o leiaf 40 awr yr wythnos, ond rydym yn cydnabod rôl hanfodol rhieni a'u hangen i gael amser i ofalu am eu plant. Bydd y dulliau diogelu ar gael o fewn y Ganolfan Byd Gwaith sy'n galluogi rhieni i gydweddu eu gofynion chwiliad gwaith gyda'u cyfrifoldebau gofal ac argaeledd gofal plant yn parhau.

Os ydych yn rhiant unigol, gallwch gyfyngu ar nifer yr oriau rydych ar gael mewn wythnos benodol, ar yr amod eich bod ar gael am gynifer o oriau ag y mae eich cyfrifoldebau gofalu yn eu caniatáu. Mae'n rhaid i hyn fod am o leiaf 16 awr.

Os oes gennych blentyn ieuengaf sy'n iau na 13 oed, mae gennych yr hawl i gyfyngu ar yr oriau rydych ar gael i weithio i oriau ysgol arferol eich plentyn.

Os oes gennych gontract/gorchymyn rhianta y cytunwyd arno mewn perthynas â'ch plentyn, efallai y byddwch hefyd yn gallu trefnu neu leihau nifer yr oriau rydych ar gael i weithio i gyd-fynd â'ch cyfrifoldebau gofal plant, ar yr amod bod y cyfyngiadau yn rhesymol o ystyried telerau'r gorchymyn neu'r contract.

A oes sefyllfaoedd lle nad yw'n ofynnol i mi fod ar gael neu fod wrthi'n chwilio am waith?

Os nad ydych yn gallu bodloni'r gofynion i fod ar gael i weithio ac i fod wrthi'n chwilio am waith, dylech drafod hyn gyda'ch ymgynghorydd cyn gynted â phosibl. Beth bynnag yw oedran eich plentyn, mae rhai amgylchiadau lle y gallem ystyried eich bod yn bodloni un neu ddau o'r gofynion hyn am gyfnod o amser.

Ymhlith yr amgylchiadau hyn mae:

- os byddai'n afresymol i chi wneud trefniadau eraill ar gyfer gofal eich plentyn yn ystod gwyliau'r ysgol neu tra bydd wedi'i wahardd o'r ysgol, er enghraifft, am na allwch drefnu gofal plant fforddiadwy a phriodol. Os bydd yr amgylchiadau hyn yn gymwys bydd angen i chi esbonio i'ch ymgynghorydd pam ei bod yn afresymol i chi wneud trefniadau eraill.
- os oes marwolaeth, salwch difrifol neu argyfwng domestig sy'n cynnwys perthynas agos neu ffrind agos, neu os oes gennych chi salwch difrifol neu argyfwng domestig. O dan yr amgylchiadau hyn efallai y byddwn yn derbyn am gyfnod o wythnos, ar uchafswm o bedwar achlysur o fewn unrhyw 12 mis, nad ydych ar gael i ddechrau gweithio. Fodd bynnag, os ydych yn rhywun sydd â chyfrifoldebau gofal, gellir cynyddu un o'r cyfnodau hyn hyd at 8 wythnos gyda'r gweddill yn cael ei gymryd mewn 3 chyfnod o un wythnos. Dim ond unwaith mewn unrhyw gyfnod o 12 mis y gall hyn ddigwydd.

- o dan amgylchiadau penodol lle rydych wedi cael eich cam-drin yn y cartref neu lle bo rhywun wedi bygwth gwneud hynny i chi. Os yw hyn yn berthnasol, bydd angen i chi drafod gyda'ch ymgynghorydd a yw'r hawddfaint hon yn gymwys.
- os oes gennych gontract/gorchymyn rhianta y cytunwyd arno mewn perthynas â'ch plentyn, efallai y byddwch hefyd yn gallu trefnu neu leihau nifer yr oriau rydych ar gael i weithio i gyd-fynd â'ch cyfrifoldebau gofal plant.

Beth fydd yn digwydd os nad yw fy mhlentyn yn yr ysgol pan fydd yn cyrraedd 5 mlwydd oed?

O 21 Mai 2012 os ydych yn rhiant unigol a bod eich plentyn yn 5 oed a heb ddechrau yn yr ysgol ac nid yw'n gyfreithiol ofynnol iddo gael addysg amser llawn, mae hyblygrwydd ychwanegol.

Os yw hyn yn gymwys cewch eich trin fel eich bod ar gael i weithio ac wrthi'n chwilio am waith pe bai'n afresymol i chi wneud trefniadau eraill ar gyfer gofal eich plentyn, er enghraifft am na allwch drefnu gofal plant priodol a fforddiadwy. Bydd yn rhaid i chi esbonio i'ch ymgynghorydd pam y byddai'n afresymol i chi wneud trefniadau eraill ar gyfer gofal eich plentyn. Bydd yr hawddfaint hon yn gymwys hyd nes bydd trefniadau wedi'u gwneud ar gyfer gofal eich plentyn, bydd yn dechrau cael addysg amser llawn, neu'n gyfreithiol ofynnol iddo gael hynny.

Beth sy'n digwydd os na fyddaf yn mynd i Adolygiad Chwiliad Gwaith?

Pan fyddwch yn cwblhau eich Cytundeb Ceisio Gwaith, bydd yn rhaid i chi fynd i Adolygiad Chwiliad Gwaith rheolaidd. Os nad ydych yn gallu mynd i adolygiad neu unrhyw gyfweiliad arall ag ymgynghorydd, rhaid i chi roi gwybod i ni ymlaen llaw. Os byddwch yn methu adolygiad, neu os na fyddwch yn mynd i unrhyw gyfweiliad arall ag ymgynghorydd y mae'n ofynnol i chi fod yn bresennol ynddo, rhaid i chi roi gwybod i ni o fewn pum diwrnod gwaith ac egluro pam na allwch ddod. Bydd angen i chi ddangos bod gennych reswm da dros beidio â dod. Os na allwch ddangos rheswm da neu os na fyddwch yn cysylltu â ni, gallai hyn effeithio ar eich Lwfans Ceisio Gwaith. Os cewch eich trin fel eich bod ar gael i weithio, bydd gennych reswm da dros fethu Adolygiad Chwiliad Gwaith, ac ni fyddwn yn gofyn i chi ddod.

Beth sy'n digwydd os cynigir swydd i mi ond na allaf ddod o hyd i ofal plant?

Mae disgwyl i chi gymryd cynigion rhesymol i weithio. Os byddwch yn gwrthod cynnig swydd gan nad oedd gofal plant fforddiadwy a phriodol ar gael, bydd ymgynghorydd yn trafod hyn gyda chi ac yn ystyried a oedd yn rhesymol i chi wneud hynny. Os na allwch ddangos rheswm da, gallai hyn effeithio ar eich Lwfans Ceisio Gwaith.

Beth fydd yn digwydd os bydd fy nhrefniadau gofal plant yn methu a bod yn rhaid i mi adael fy swydd?

Os byddwch yn gadael eich swydd oherwydd bod gennych broblemau gofal plant neu am resymau eraill, byddwn yn ystyried a oedd yn rhesymol i chi wneud hynny. Os na allwch ddangos rheswm da, gallai hyn effeithio ar eich Lwfans Ceisio Gwaith.

Ble y gallaf gael rhagor o wybodaeth?

I gael gwybod mwy am symud i mewn i waith neu hyfforddiant:

- ewch i www.direct.gov.uk/cy
- trefnwch apwyntiad gydag ymgynghorydd yn eich Canolfan Gwaith agosaf drwy ffonio **0845 604 3719** (ffôn testun **0845 608 8551**)

Mae ffonau testun ar gyfer pobl na allant siarad neu glywed yn glir. Nid yw rhifau ffôn testun yn derbyn galwadau llais na negeseuon testun o ffonau symudol

Ni ddylai cost galwadau i rifau **0845** o linellau daear BT fod yn fwy na 5c y funud gyda thâl o 13c ar gyfer gwneud yr alwad. Efallai y byddwch yn talu mwy os byddwch yn defnyddio cwmni ffôn arall neu ffôn symudol. Gall galwadau o ffonau symudol gostio hyd at 40c y funud, felly holwch eich darparwr gwasanaeth am gost galwadau. Roedd y taliadau yn gywir adeg drafftio (Mai 2012).